

Dr hab. Beata Bieszk-Stolorz, prof. US
Instytut Ekonomii i Finansów
Uniwersytet Szczeciński

Szczecin, 22.11.2019

Recenzja
dorobku naukowego, organizacyjnego i dydaktycznego
dr Anny Turczak na potrzeby postępowania habilitacyjnego
w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia

1. Podstawy formalne wykonania opinii

Niniejszą opinię wykonano w odpowiedzi na pismo Zastępcy Dyrektora Instytutu Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 10.10.2019r. Pani Profesor Igi Rudawskiej dotyczącego przyjęcia obowiązków recenzenta dorobku i osiągnięć naukowych w postępowaniu habilitacyjnym dr Anny Turczak w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia prowadzonym przez Radę Naukową Instytutu Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Szczecińskiego.

Podstawą prawną napisania recenzji jest art. 16 Ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017r. poz. 1789), Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2017r. poz. 261) oraz Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. z 2011r. nr 196, poz. 1165).

Podstawę merytoryczną recenzji stanowi dokumentacja przygotowana przez Habilitantkę, która obejmuje:

- a) Autoreferat (w języku polskim i angielskim) przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych,
- b) Wykaz opublikowanych prac naukowych lub twórczych prac zawodowych oraz informacja o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki.
- c) Monografię stanowiącą główne osiągnięcie naukowe zatytułowaną *Nierówności płacowe w Polsce*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2019, s. 360, ISBN 978-83-8180-019-8.
- d) Dodatkowe osiągnięcia naukowe dotyczące:
 - aktywności ekonomicznej ludności Polski (7 publikacji),
 - zróżnicowania poziomu życia mieszkańców Polski (7 publikacji).

2. Informacje ogólne

Dr Anna Turczak ukończyła studia wyższe magisterskie na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego na kierunku Zarządzanie i Marketing w specjalności Zarządzanie Biznesem w 1999 roku. W dniu 4 marca 2004 roku uzyskała stopień doktora nauk ekonomicznych w specjalności ekonometria i rynki kapitałowe na podstawie uchwały Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego (temat rozprawy: *Metody ilościowe w analizie opłacalności inwestycji w akcje spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie*, promotor – prof. dr hab. Waldemar Tarczyński).

Przebieg pracy zawodowej:

- a) Lata 1998-1999 – Zakłady Mięsne AGRYF Sp. z o.o. (kierownik produktu, kierownik działu marketingu).
- b) Lata 1999-2000 – ANIMEX S.A. (koordynator ds. marketingu).
- c) Lata 2000-20004 – Zakłady Mięsne AGRYF S.A. Grupa ANIMEX (kierownik działu sprzedaży, pełnomocnik prezesa ds. rozwoju, pełnomocnik prezesa zarządu ds. planowania).
- d) Lata 2004-2018 – Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie – Wydział Ekonomii i Informatyki w Szczecinie, Wydział Przedsiębiorczości w Gryficach, Wydział Przedsiębiorczości w Stargardzie (wykładowca, adiunkt, dziekan wydziału).
- e) Od 2018 – Uniwersytet Szczeciński – Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, obecnie Wydział Ekonomii, Finansów i Zarządzania (adiunkt).

3. Ocena dorobku naukowego

3.1. Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Jako główne osiągnięcia naukowe w postępowaniu habilitacyjnym dr Anna Turczak przedstawiła monografię naukową „Nierówności płacowe w Polsce” wydaną przez Wydawnictwo Adam Marszałek w 2019 roku w Toruniu.

Monografia liczy 360 stron i składa się z 6 rozdziałów, wstępu, podsumowania, 4 załączników, bibliografii, spisu tabel i rysunków. Praca ta dotyczy bardzo ważnej problematyki ekonomicznej i może być podstawą ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

Habilitantka jako cel główny monografii wskazuje sprawdzenie, jakie zmiany następują w rozkładzie wynagrodzeń w Polsce oraz czy zmianom tym towarzyszy zrównywanie się poziomu płac kobiet i mężczyzn. Autorka wskazała również cele szczegółowe:

- 1) przedstawienie ekonomicznych i społecznych implikacji rozwarstwienia płac w gospodarce narodowej;

- 2) zaprezentowanie obowiązujących regulacji prawnych odnoszących się do kwestii ustalania wynagrodzeń i respektowania zasady równego traktowania w zatrudnieniu;
- 3) wyjaśnienie, w jaki sposób system wynagradzania pracowników może wspierać rozwój przedsiębiorstwa oraz jak należy wykorzystywać motywacyjną funkcję wynagrodzeń;
- 4) scharakteryzowanie rozkładu płac w całej gospodarce narodowej;
- 5) ustalenie, która zmienna najbardziej różnicuje płace w Polsce;
- 6) dokonanie porównania struktury wynagrodzeń w populacji kobiet i mężczyzn oraz określenie wpływu poszczególnych zmiennych na wielkość różnicy między przeciętną płacą kobiet i przeciętną płacą mężczyzn.

Habilitantka stawia hipotezę podstawową, że w Polsce mimo zmniejszającego się rozrzutu płac, wielkość luki między zarobkami kobiet i mężczyzn nie zmniejsza się.

Sformułowane zostały również hipotezy pomocnicze:

H1: Z atrybutów opisujących pracownika, takich jak poziom wykształcenia, płeć, wykonywany zawód, wiek i staż pracy, to zawód jest tym atrybutem, który w największym stopniu odpowiada za zróżnicowanie płac w Polsce.

H2: Każda z cech opisujących zakład pracy, a mianowicie rodzaj działalności, sektor własności, wielkość podmiotu i jego geograficzne umiejscowienie, w niewielkim stopniu tłumaczy zróżnicowanie płac w Polsce.

H3: Rozkład wynagrodzeń w zbiorowości kobiet charakteryzuje się niższą wartością przeciętną oraz mniejszą dyspersją, skośnością i koncentracją niż rozkład wynagrodzeń w zbiorowości mężczyzn.

H4: Różnice między kobietami i mężczyznami w zakresie poziomu wykształcenia, rodzaju wykonywanego zawodu, wieku i stażu pracy powodują zmniejszenie luki płacowej.

H5: Różnice w strukturze zatrudnienia kobiet i mężczyzn według cech zakładu przy, takich jak rodzaj działalności, sektor własności i geograficzne położenie, wpływają na spłylenie luki płacowej.

H6: To, że kobiety i mężczyźni podejmują pracę w przedsiębiorstwach różniących się wielkością niesie za sobą skutek w postaci zwiększenia istniejącej luki płacowej.

H7: Dzięki temu, że występuje korzystna dla kobiet różnica między płacami dotycząca poziomu wykształcenia, luka płacowa redukuje się o blisko połowę i żadna inna cecha nie odpowiada za spłylenie luki w tak dużym stopniu jak cecha poziom wykształcenia.

Sformułowanie przedmiotu badań, celu głównego i celów szczegółowych oraz hipotez badawczych nie budzi wątpliwości poza jedną ogólną: powinien być w nich określony okres badawczy przyjęty przez Autorkę, czyli lata 2004-2016. Oprócz tego mam zastrzeżenie do hipotezy H7. Wydaje się, że poziom redukcji luki płacowej (blisko o połowę) jest w niej określony zbyt dokładnie. Wystarczyłoby moim zdaniem określenie, że luka płacowa redukuje się.

Problematyka poruszana w monografii jest niezwykle ważna, zarówno z punktu widzenia społecznego, jak i ekonomicznego. Jest częstym przedmiotem badań zarówno teoretycznych, jak i empirycznych.

Pierwsze trzy rozdziały monografii mają charakter teoretyczny. W pierwszym rozdziale zdefiniowano pojęcie wynagrodzenia oraz opisano jego funkcje ekonomiczno-społeczne. W rozdziale drugim przedstawiono zasady wynagradzania pracowników w świetle krajowego i międzynarodowego prawa pracy, a w trzecim opisano wynagrodzenie jako instrument zarządzania zasobami ludzkimi. W świetle postawionych celów, hipotez i przeprowadzonych badań wydaje się, że Autorka zbyt duży nacisk położyła na opis przepisów prawa związanych z analizowanym problemem oraz na rolę wynagrodzenia w zarządzaniu przedsiębiorstwem, a więc z punktu widzenia pracodawcy. Według mnie w monografii zabrakło przeglądu literatury krajowej i zagranicznej dotyczącej nierówności płacowych opisujących ich przyczyny i skutki oraz metody stosowane w badaniu tych nierówności i w analizie luki płacowej. Pozycji tych zabrakło w Bibliografii, w której dominują publikacje z zakresu zarządzania. Autorka nie wspomniała o klasycznych metodach opisanych w pracach: A.S. Blindera (1973), *Wage Discrimination: Reduced Form and Structural Estimates*, "Journal of Human Resources" 8(4), R.L. Oaxaca (1973), *Male-Female Wage Differentials in Urban Labor Markets*, "International Economic Review" 14(3), H. Ńopo (2008) *Matching as a tool to decompose wage gaps*, "Review of Economics and Statistics", 90(2). Nowoczesne techniki mikroekonometryczne pozwalają na przeprowadzenie wnikliwej analizy w tym zakresie – analizy, która wykracza poza zwykłe porównywanie średnich wartości płac. Zabrakło również odniesienia do analiz nierówności płacowych w Polsce np. do badań prof. D. Witkowskiej, dr. K. Kompy, dr. A. Matuszewskiej-Janicy, dr. hab. J. Landmesser, prof. I. Kotowskiej, dr. M. Hozer-Koćmiel, a także do raportów *Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków* pod redakcją dr. hab. prof. AEH J. Czapińskiego i prof. T. Panka oraz do wielu innych.

Trzy kolejne rozdziały zawierają wyniki badań przeprowadzonych przez Habilitantkę. W rozdziale czwartym Autorka przedstawiła wyniki badań nad strukturą zatrudnionych według miesięcznego wynagrodzenia, w rozdziale piątym zawarła próbę utworzenia względnie homogenicznych klas zawodów, a w szóstym – różnice w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn. Dr Anna Turczak przyjęła zasadę, że na początku każdego z tych rozdziałów opisała metody statystyczne wykorzystane w przeprowadzonej analizie. Wydaje mi się, że ze względu na naukowy charakter, jaki ma mieć monografia habilitacyjna, w rozdziale czwartym i piątym zbędny jest opis miar analizy struktury. Są one znane z podstawowego kursu statystyki. Bardziej wartościowe byłoby, moim zdaniem, odniesienie się do kwestii, która z miar jest bardziej zasadna do stosowania w analizie płac: średnia arytmetyczna czy mediana. Co prawda, Habilitantka zwraca w pracy uwagę na asymetrię prawostronną rozkładu płac i związane z tym konsekwencje, ale jest to fakt powszechnie znany. Spis treści rozdziałów 4, 5, 6 przypomina bardziej opracowanie Głównego Urzędu Statystycznego niż monografię naukową. Podrozdziały są zbyt szczegółowe i mogłyby być ujęte w monografii w inny sposób.

W rozdziale piątym na uwagę zasługuje podział zawodów na klasy za pomocą metody dendrytowej. Najbardziej interesujący jest rozdział szósty, w którym dr Anna Turczak zaproponowała i zastosowała w analizie autorską metodę oceny wpływu zmiennych na wielkość luki płacowej. Skorzystała przy tym z metody logarytmicznej stosowanej w analizie przyczynowej. Metoda ta pozwoliła na określenie, w jaki sposób na całkowitą lukę płacową wpływają luka płacowa ze względu na różnice między średnimi wewnątrzgrupowymi w populacji kobiet i średnimi wewnątrzgrupowymi w populacji mężczyzn oraz luka płacowa spowodowana odmiennością porównywanych struktur. Przy opisie metody Habilitantka zbyt dokładnie, moim zdaniem, opisywała działania matematyczne, jakim jest logarytmowanie. Podobna uwaga dotyczy sprawdzania, czy wyznaczone wskaźniki spełniły zależność (6.12). Te dwie ostatnie uwagi, jak również wcześniejsza dotycząca opisu znanych miar, powodują, że monografia w pewnych częściach zupełnie niepotrzebnie nabiera charakteru dydaktycznego. W świetle tego, według mnie, zupełnie niepotrzebny jest Załącznik C. Nie podoba mi się sposób formułowania pewnych wniosków w rozdziałach czwartym i szóstym monografii. Habilitantka używa określeń typu „...co szesnasty zatrudniony (6,3%)”. Uważam, że wystarczyło podać udział procentowy. Ponadto w treści pojawiają się informacje, które potem są zawarte w tabelach (np. o przeciętnym wynagrodzeniu w Polsce, str. 161). Mam również zastrzeżenia do wykresów na rysunkach 4.2, 5.5, 6.1. Po pierwsze, przedstawiają to samo, co jest zawarte w poprzedzających je tabelach (Tabela 4.12, Tabela 5.19, Tabela 6.7). Po drugie, przedziały na osiach poziomych powinny być zapisane w postaci np. 1184,27–1776,39, a nie „od 1184,27 do 1776,39”. Po trzecie, słupki na wykresach powinny przylegać do siebie, gdyż są to histogramy. Wykresy na rysunku 6.1 należałoby w takim razie rozbić osobno dla kobiet i mężczyzn.

Podsumowując, należy podkreślić, że Habilitantka zrealizowała wytyczone cele badawcze i zweryfikowała postawione w pracy hipotezy. Przedstawione szerokie badania empiryczne, a szczególnie w oparciu o autorską metodę analizy luki płacowej, stanowią zatem pewien wkład do nauk ekonomicznych. Mimo pewnych przytoczonych wcześniej uwag, pozytywnie oceniam monografię zgłoszoną przez dr Annę Turczak jako osiągnięcie naukowe, posiadające dodatkowo walory użyteczności praktycznej. Monografia ta przyczynia się do rozwoju ekonomii jako dyscypliny naukowej.

3.2. Ocena przedłożonych publikacji

Habilitantka przedłożyła dodatkowo 14 powiązanych tematycznie publikacji stanowiących dodatkowe osiągnięcie naukowe. Publikacje te związane są z dwoma nurtami tematycznymi obecnymi w dorobku dr Anny Turczak. Pierwszy nurt: *Aktywność ekonomiczna ludności Polski* składa się z 31 publikacji, z których do oceny Habilitantka przedstawiła 7 (5 artykułów i 2 rozdziały w monografiach).

1. Turczak A., 2009, *O sile i kierunku związku pomiędzy poziomem wynagrodzeń a wydajnością pracy w gospodarce polskiej*, [w:] Teoretyczne i praktyczne aspekty funkcjonowania gospodarki, re. T. Bernat, Wydawnictwo Print Group, Szczecin, s. 143-155.

Autorka szukała odpowiedzi na pytanie, czy w gospodarce polskiej istnieje związek między poziomem wynagrodzeń a wydajnością pracy zatrudnionych pracowników. Opracowanie ma niewielki wkład do nauki. Wykorzystane metody i sposób ich prezentacji nadają mu charakter dydaktyczny. Autorka nie uwzględniła w badaniu problemu eliminacji trendu.

2. Turczak A., Zwiech P., 2016, *Main sources of income of women and men in Poland*, "Kobieta i Biznes" ("Women & Business"), nr 3/2016, s. 57-65.

Celem artykułu była odpowiedź na pytanie, czy populacja dorosłych kobiet i populacja dorosłych mężczyzn mają taki sam rozkład według głównych źródeł utrzymania, a jeśli nie, to jaki jest wpływ płci na fakt, z jakiego źródła mieszkańiec Polski czerpie swój podstawowy dochód. Wnioski płynące z badania są ciekawe. Jednak moją wątpliwość budzi fakt zastosowania testu Kołmogorowa-Smirnowa do sprawdzenia zgodności rozkładów głównych źródeł utrzymania kobiet i mężczyzn w Polsce. Wszak źródła utrzymania są cechą jakościową. W jaki sposób obliczono dystrybuanty? Opracowanie wnosi niewielki wkład do nauki. Udział procentowy Habilitantki wynosi 50%.

3. Turczak A., 2017, *Zależność między poziomem wykształcenia a czasem pozostawania bez pracy bezrobotnych w Polsce*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, nr 51, tom 3, s. 231-243.

Celem artykułu było zbadanie, czy lepsze wykształcenie przekłada się na szybsze znalezienie pracy przez bezrobotnego. Przeprowadzona analiza pozwoliła na sformułowanie wniosków: czym wyższy poziom wykształcenia, tym większy odsetek bezrobotnych znajduje pracę w ciągu 6 miesięcy oraz czym niższy poziom wykształcenia, tym większy jest odsetek bezrobotnych poszukujących pracy dłużej niż rok. Artykuł ma pewien wkład do nauki.

4. Turczak A., 2017, *Pracujący na własny rachunek w Polsce z uwzględnieniem płci i poziomu wykształcenia*, „Marketing i Rynek”, nr 4/2017, s. 391-400.

Celem pracy była ocena wielkości różnic między odsetkiem pracujących na własny rachunek kobiet i odsetkiem pracujących na własny rachunek mężczyzn według poziomu wykształcenia oraz sprawdzenie, czy różnice te zwiększają się, czy zmniejszają. Artykuł ma pewien wkład do nauki.

5. Turczak A., *Analiza czynników mających wpływ na swobodę pracujących w zakresie kształtowania czasu swojej pracy*, [w:] Kształtowanie relacji w biznesie i administracji – dobre praktyki, red. K. Włodarczyk, P. Zwiech, Wydawnictwo Volumina.pl, Szczecin, s. 34-50.

Celem artykułu było sprawdzenie, jakie czynniki rzutują na to, że dana osoba ma sposobność elastycznego kształtowania czasu swojej pracy. O ile jasny jest sposób badania siły zależności

przy pomocy współczynnika V Cramera, o tyle niejasna jest idea badania kierunku istniejących zależności. Zupełnie niepotrzebne są podstawienia do wzoru zawarte w tabeli 3.2. Samo zagadnienie jest bardzo interesujące i prowadzi do ciekawych wniosków. Opracowanie ma pewien wkład do nauki.

6. Turczak A., 2017, *Analiza przyczynowa różnic w poziomie PKB per capita między województwami w Polsce*, „Roczniki Ekonomii i Zarządzania”, nr 4(9), s. 75-90.

Autorka wykorzystwała metodę logarymiczną do określenia wpływu wydajności pracy oraz wpływu udziału ludności pracującej na kształtowanie się wartości PKB *per capita* według województw. Niepotrzebnie skupiono uwagę na znanych przekształceniach matematycznych. Szkoda, że analizę przeprowadzono tylko dla jednego roku (2014). Ciekawe byłoby zbadanie zmian na przestrzeni dłuższego okresu. Artykuł ma pewien wkład do nauki.

7. Turczak A., 2017, *Differences between self-employed women and men – an example of the Polish economy*, „Estudios en Ciencias Sociales y Administrativas de la Universidad de Celaya”, nr 7, Meksyk, s. 63-84.

W artykule Autorka podjęła problem scharakteryzowania związku łączącego płeć danej osoby z jej statusem zatrudnienia. Ustaliła wielkość różnic między kobietami i mężczyznami dla siedmiu wybranych sekcji polskiej gospodarki oraz wykazała, że skala tych różnic nie zmniejszyła się w ciągu jedenastu lat. Nasuwa się pytanie, czy konieczne było umieszczenie w artykule tytułu tabel, które stanowią połowę jego zawartości. Na plus należy zaliczyć, że artykuł został opublikowany za granicą. Artykuł wnosi pewien wkład do nauki.

Drugi nurt publikacji w sposób bezpośredni odnosi się do problemu *Zróznicowania poziomu życia mieszkańców Polski* (23 publikacje). Habilitantka do oceny wybrała 6 artykułów i jeden rozdział w monografii.

8. Turczak A., 2014, *Analiza zmian ekonomicznych warunków życia ludności w poszczególnych województwach w Polsce na przestrzeni lat 2005-2010*, [w:] *Rozwój na peryferiach*, red. J. Rossa, T. Marcinkowski, Wydawnictwo Naukowe PWSZ im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski, s. 153-166.

Autorka w publikacji zajęła się problemem nierównomiernej dynamiki zmian poziomu życia w przekroju wojewódzkim w Polsce. Szkoda, że Habilitantka nie pokusiła się o konstrukcję jakiegoś miernika syntetycznego. Wyniki, które otrzymała są oczywiste. Trudno oczekiwać rozwoju równomiernego w tak zróżnicowanych jednostkach jak województwa. Opracowanie ma niewielki wkład do nauki.

9. Turczak A., 2016, *Czynniki kształtujące wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe gospodarstw domowych w Polsce*, „Studia i Prace WNEiZ US”, nr 43, tom 3, s. 413-424.

Autorka w artykule analizowała zależność wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe od przynależności gospodarstwa domowego do grupy społeczno-ekonomicznej. Przeprowadziła

analizę przyczynową stosując metodę logarytmiczną. Artykuł może mieć znaczenie praktyczne, natomiast ma niewielki wkład do nauki.

10. Turczak A., Zwiech P., 2016, *Zastosowanie testu Kołmogorowa-Smirnowa do badania zgodności rozkładów dochodu mieszkańców obszarów wiejskich i miejskich w Polsce*, „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”, nr 33, s. 139-156.

Wkład Habilitantki w powstanie artykułu wynosi 50%. Autorka realizuje w nim autorski pomysł wykorzystania testu Kołmogorowa-Smirnowa do określenia, w jakim stopniu za różnice w porównywanych ze sobą rozkładach odpowiadają różnice w tendencji centralnej, w jakim różnice w dyspersji, a w jakim różnice dotyczące skośności. Pomysł jest bardzo ciekawy i artykuł ma duży wkład do nauki.

11. Turczak A., 2017, *Zróżnicowanie wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe gospodarstw domowych o różnej wielkości*, „Konsumpcja i Rozwój”, nr 1(18), s. 57-74.

Celem przeprowadzonych badań było określenie zmienności – w zależności od wielkości gospodarstwa domowego – wartości spożycia, ilości spożycia oraz cen zakupu dotyczących podstawowych kategorii i podkategorii asortymentowych. Artykuł może mieć znaczenie praktyczne, natomiast ma mały wkład do nauki.

12. Turczak A., Zwiech P., 2017, *Porównanie rozkładów wydatków gospodarstw domowych o różnym typie biologicznym*, „Journal of Modern Science”, nr 1 (32), s. 161-182.

Udział Habilitantki w artykule wynosi 50%. Celem artykułu było określenie, które typy gospodarstw domowych mają najbardziej zbliżone do siebie rozkłady całkowitych miesięcznych wydatków na osobę. W artykule Autorka wprowadziła ciekawy pomysł przeprowadzenia grupowania na podstawie maksymalnego dystansu dzielącego dystrybuanty empiryczne. Artykuł ma duży wkład do nauki.

13. Turczak A., 2018, *Grupa społeczno-ekonomiczna a poziom życia w Polsce*, „Handel Wewnętrzny”, nr 1 (372), s. 336-350.

W artykule Autorka porównała poziom życia między społeczno-ekonomicznymi grupami gospodarstw. Artykuł ma pewien wkład do nauki.

14. Turczak A., 2018, *Food consumption depending on the size of household*, “Messenger of AUSE”, nr 1/2018, Armenia, s. 137-154.

Celem artykułu było zbudowanie modelu, który najlepiej opisywałby zależność między przeciętnym miesięcznym spożyciem na osobę poszczególnych artykułów żywnościowych i wielkością gospodarstwa domowego mierzoną liczbą osób wchodzących w jego skład. Szkoda, że w przypadku braku liniowej zależności Autorka nie spróbowała poszukać innej postaci analitycznej modelu. Artykuł prowadzi do ciekawych wniosków i wnosi pewien wkład do nauki. Pozytywnym aspektem jest również to, że został opublikowany za granicą.

Podsumowując, przedstawione publikacje oceniam umiarkowanie pozytywnie. Niejasny jest dla mnie ich wybór dokonany przez Habilitantkę. Wydaje się, że zamiast niektórych z nich

znacznie ciekawsze byłoby przedstawienie artykułów opublikowanych w „Wiadomościach Statystycznych” czy „Statistics in Transition”, które również wpisują się w przedstawiane nurty tematyczne.

3.3. Ocena aktywności naukowej

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora Habilitantka opublikowała 112 prac naukowych (705 punktów MNiSW), z czego tylko 12 było w języku angielskim. Część artykułów ukazała się czasopismach ogólnopolskich będących w wykazie czasopism Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dawniej lista B). Na szczególną uwagę zasługują: artykuł opublikowany w „Statistics in Transition”, trzy artykuły w Wiadomościach Statystycznych, jeden w „Przeglądzie Organizacji”, a także po jednym artykule w czasopismach: „Handel Wewnętrzny”, „Ekonomia XXI Wieku”, „Optimum. Studia Ekonomiczne”, „Equilibrium, Folia Oeconomica Stetinensia”. W większości z nich dr Anna Turczak była wyłączną autorką. W swoim dorobku dr Anna Turczak ma kilka publikacji zagranicznych, które ukazały się w Meksyku (2 artykuły), w Armenii (2 artykuły), w Serbii (2 artykuły), w Finlandii i na Litwie. Niestety, Habilitantka nie ma swoim dorobku artykułów w wysoko punktowanych czasopismach zawartych w bazie *Journal Citation Reports* i posiadających *Impact Factor*. Brakuje również publikacji indeksowanej w bazie *Scopus*. Jest tylko jedna publikacja indeksowana w bazie *Web of Science*. Jednak, pomimo to, dorobek publikacyjny oceniam pozytywnie, zarówno ilościowo, jak i jakościowo.

Zestawienia statystyczne dotyczące dorobku publikacyjnego są następujące:

- Sumaryczny Impact Factor według listy *Journal Citation Reports (JCR)*: brak.
- Liczba cytowań według bazy *Web of Science* (na podstawie *Cited Reference Search*): 6.
- Indeks Hirscha według cytowań w bazie *Web of Science* (na podstawie *Cited Reference Search*): 1.
- Liczba cytowań według *Google Scholar*: 61.
- Indeks Hirscha według *Google Scholar*: 1.

Dr Anna Turczak uczestniczyła w 33 konferencjach naukowych, w tym 1/3 z nich miała status międzynarodowy (5 zagranicznych), w ramach których wygłosiła 25 referatów (w tym 4 na konferencjach zagranicznych) oraz uczestniczyła w panelach dyskusyjnych. Nie jest to liczba imponująca, zwłaszcza, że w większości były to konferencje o charakterze lokalnym. Jednak dużym plusem są wystąpienia na konferencjach zagranicznych, a szczególnie uzyskanie na konferencji międzynarodowej *6th International UAB-B.EN.A Conference „Environmental engineering & sustainable development”*, która odbyła się w Alba Iulia w Rumunii w 2017 roku, pierwszej nagrody za treść i jakość prezentacji referatu pt. *Differences in organic crop*

production of cereals between the European Union countries. Oprócz tego habilitantka organizowała 4 krajowe konferencje naukowe i była członkiem komitetu naukowego 3 konferencji międzynarodowych.

Habilitantka brała udział w realizacji licznych projektów i ekspertyz. Mają one głównie charakter wdrożeniowy lub dydaktyczny i były finansowanego przede wszystkim ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Z opisu wynika, że dr Anna Turczak była w tych projektach wykonawcą. Brakuje udziału, jako kierownik lub wykonawca, w grantach naukowych finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki (a wcześniej KBN). Aktualnie dr Anna Turczak wykonuje dwa zadania w innowacyjnym projekcie pt. „Zbuduj przyszłą karierę już dziś – Młodzieżowy Uniwersytet Szczeciński, który jest finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, a instytucją pośredniczącą jest Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. Nie jest to projekt o charakterze badawczym.

Podsumowując, aktywność naukową Habilitantki oceniam pozytywnie.

4. Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej

Dr Anna Turczak jest doświadczonym wykładowcą akademickim. W latach 2004-2019 w Zachodniopomorskiej Szkole Biznesu w Szczecinie i na Uniwersytecie Szczecińskim prowadziła zajęcia z 62 przedmiotów, w tym 9 w języku angielskim. Były one realizowane na pierwszym i drugim stopniu kierunków Ekonomia, Zarządzanie, Informatyka i Ekonometria, Finanse i Rachunkowość, Logistyka, studiach podyplomowych: „Pośrednictwo w obrocie nieruchomościami”, „Zarządzanie nieruchomościami” i studiach podyplomowych Executive MBA. Wykaz i rozpiętość realizowanych przedmiotów jest imponujący – dominują wśród nich przedmioty ilościowe. Brała aktywny udział w tworzeniu nowych kierunków studiów i specjalności, była koordynatorem 25 przedmiotów i opiekunem merytorycznym 3 modułów.

Habilitantka jest autorką dwóch skryptów dla studentów oraz materiałów e-learningowych udostępnionych na platformie Moodle (7 pozycji w języku polskim i 3 w języku angielskim). Dr Anna Turczak była promotorem 9 prac na studiach pierwszego stopnia i 5 prac na studiach podyplomowych Executive MBA, a także 8 razy recenzentem w Zachodniopomorskiej Szkole Biznesu w Szczecinie. Odbyła 7 staży zagranicznych w celu prowadzenia zajęć dydaktycznych i przeprowadzenia badań, w tym 6 w ramach programu Erasmus+. Dr Anna Turczak brała udział w realizacji wspomnianych wcześniej kilku projektów o charakterze dydaktycznym finansowanych z Europejskiego Funduszy Społecznego.

Habilitantka pełni rolę promotora naukowego w przewodzie doktorskim wszczętym na Uniwersytecie Szczecińskim.

W latach 2016-2018 zrecenzowała 13 manuskryptów publikacji naukowych dla czasopisma „*Progress in Economic Sciences*” (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława

Staszica w Pile), a w 2019 roku zrecenzowała jeden manuskrypt publikacji naukowej w związku z *20th International Scientific Conference „Economic Science and Social Development”* (Latvia University of Life Sciences and Technologies).

Wśród działań mających na celu popularyzację nauki Habilitantka wymienia przeprowadzenie w latach 2011-2018 w Zachodniopomorskiej Szkole Biznesu akcji „Matematyka WEEK, czyli rozgrzewka przed maturą” oraz udział w latach 2010-2012 w projekcie *E-SPECTRUM – kompleksowy system rozwoju potencjału i oferty edukacyjnej Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu w Szczecinie*, którego celem było upowszechnianie wiedzy i wyrównanie szans edukacyjnych młodzieży w Polsce.

Wysoko oceniam działalność organizacyjną dr Anny Turczak, Oprócz omówionej wcześniej organizacji 4 konferencji naukowych i pełnienia roli Dziekana Wydziału Przedsiębiorczości w Gryficach Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu, Habilitantka zasiadała w Uczelnianej Komisji Odwoławczej ds. Pomocy Materialnej dla Studentów ZSB w Szczecinie (2004 rok), była członkiem Asesorów ds. *Recognition of Prior Learning* w ZSB w Szczecinie (lata 2015-2018), Członkiem Zespołu Kierunkowego ds. Jakości i Programów Kształcenia na kierunku Ekonomia (od 2018 roku, Uniwersytet Szczeciński) oraz aktywnie uczestniczy w pracach Zespołu ds. Łączenia Kierunków Ekonomia (od 2019, Uniwersytet Szczeciński).

W latach 2016-2017 była członkiem rady programowej czasopisma naukowego „Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych Politechniki Koszalińskiej, w latach 2016-2018 – członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma naukowego „*Progress in Economic Sciences*” oraz redaktorem statystycznym pojedynczego numeru (4/2018) czasopisma „*European Journal of Service Management*”.

Dr Anna Turczak współpracuje z dwiema uczelniami zagranicznymi: Armenian State University of Economics (Yerevan, Armenia) oraz Tampere University of Applied Science (Tampere, Finlandia). Wynikiem tej współpracy są dwa wyjazdy dydaktyczno-naukowe oraz opublikowanie trzech artykułów w czasopiśmie zagranicznych. Na uwagę zasługuje również monografia *Selected problems of the economics of education and education management* przygotowana przez autorów z pięciu krajów: Kanady, Włoch, Rosji, Polski i Rumunii, w której Habilitantka jest autorką jednego z rozdziałów pt. *Methodological and ethical aspects of research in education*.

Habilitantka w roku 2018 za swoją pracę w Zachodniopomorskiej Szkole Biznesu w Szczecinie została nagrodzona w plebiscycie przeprowadzonym z okazji dwudziestopięciolecia działalności uczelni oraz była zwyciężcą plebiscytu Nobelek.

Dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski oraz współpraca międzynarodowa świadczy o wysokim zaangażowaniu Habilitantki. Oceniam go bardzo wysoko i uznaję za wystarczający do nadania jej stopnia doktora habilitowanego.

5. Ocena końcowa

W oparciu o analizę dostarczonych mi dokumentów i przy uwzględnieniu wcześniej formułowanych ocen stwierdzam, że dorobek naukowy dr Anny Turczak jest wartościowy, wnosi wkład w rozwój dyscypliny ekonomia oraz spełnia kryteria ustawowe ważne dla uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia. Wysoko oceniam osiągnięcia dydaktyczne, popularyzatorskie, organizacyjne i działalność na arenie międzynarodowej.

W związku z tym **popieram wniosek o nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia i wnoszę o dopuszczenie dr Anny Turczak do dalszych etapów postępowania w przewodzie habilitacyjnym.**

Beata Biesak-Śledzik